

Minden rendben

Élménybeszámoló Izlandról – Múzeumok és galériák északi fővárosa, Reykjavík.

Izland és 123.000 lélekszámú¹ fővárosa, Reykjavík, az utóbbi néhány évben folyamatosan, sőt inkább egyre fokozódó mértékben áll a nemzetközi érdeklődés középpontjában. Többek között egyedi természeti adottságai, gazdag élővilága, tiszta vize és levegője, geotermikus energiafelhasználása, magas életszínvonala, irodalmi nivója teszi vonzóvá, a képzőművészeti színtér nagyfokú aktivitása – tényei és eredményei ellenére – mindazonáltal elvész az információk folyamában.

Kötődésem Izlandhoz már egyáltalán nem számít példatlannak: diákok és kutatók jönnek a világ minden szegletéből, mára természetessé vált a lelkes érdeklődés a szigetország kultúrája iránt. Négy hónapon keresztül voltam gyakornok egy kortárs képzőművészeti múzeumban, a Nýlistasafni² – a helyieknek csak Nýló –, több mint negyven éves aktív jelenlétre visszatekintő intézményében. Ezt az élményt felhasználva vállalkozom Izland kortárs művészetének és kulturális létesítményeinek – hangsúlyt fektetve a non-profit kezdeményezésekre – bemutatására.

Az izlandi kortárs képzőművészetet különleges, a miénktől eltérő hozzáállás határozza meg: a szakmai megmérettetés okozta nyomás nem érzékelhető, lazaság, de emellett professzionizmus jellemzi. A versenyszellem – már ha a fogalom létezéséről egyáltalán beszélhetünk – nem generál kimondottan negatív érzéseket. Egy kívülálló szemével a már unalomig ismételt „Þetta reddast” (magyarra fordítva „majd megoldódik”) mottó ugyan oldott és megengedő attitűdöt sugall, ám ennek alapja a munkába befektetett energia, amin túl a kontrollálhatatlan történések okozta aggodalom feleslegessé válik. A művészeti tevékenység sok esetben inkább *szociálisnak* nevezhető, mint egyszemélyes zárt folyamatnak: a benne résztvevők mind annak kibontakozásáért tevékenykednek. Ennek jelentősége

¹ <http://worldpopulationreview.com/world-cities/reykjavik-population/> (utolsó hozzáférés: 2019. szeptember 6.). A 2019-es adat kizárólag a szűk értelemben vett fővárosra vonatkozik, a nagy-reykjavíki régió népessége 216.940; míg az országé 339.175 fő.

² Lásd bővebben: GUÐMUNDSDÓTTIR, TINNA (ed.): Nýlistasafnið / *The Living Art Museum* (1978-2008). Nýlistasafnið, Reykjavík, 2010. Továbbá: <http://www.nylo.is/en>

meghatározó, így az emberi kapcsolatok tartalma, személyessége, működő hálózata más – ha úgy tetszik „nagyobb” – nemzetek számára is példaértékű lehet.

A megfelelési- és teljesítési vágyak irányát nem határozzák meg az elődök által kitaposott mély lábnyomok: Izlandnak nincs hagyományos értelemben vett művészettörténete. Az első telepések megjelenését a 9–10. századra³ datálhatjuk, a művészeti tevékenység pedig az egyházi igények kiszolgálásán és a népi kézművességen túl a 19. században⁴ kezdett el az egyetemes művészettörténeti fordulatokhoz kapcsolódni. Az ország elszigeteltsége, a nemzeti szuverenitás hiánya, a természeti adottságok okozta katasztrófák, az éhínség és a szegénység miatti nehézségek nem kedveztek a vizuális művészetek iránti igény térnyerésének. Ennek okán válhatott gyakorlattá az utazás, a külföldi egyetemeken folytatott tanulmányok és tapasztalatszerzés. Berögzült művészeti tradíciók így úgyszólván nincsenek – feltételezhetően ez ad alapot a vakmerőségnek és kíváncsiságnak a kísérletezés iránt.

³ <https://www.britannica.com/place/Iceland/History#ref10089> (utolsó hozzáférés: 2019. szeptember 6.)

⁴ SCHUG, SARAH: *Isle of Art (A journey through Iceland's art scene)*. Sarah Schug és Pauline Mikó, Brüsszel, 2019, 6.

A *multitasking* jelensége, ami jelen esetben a több szakmai területre kiterjedő tudást és jártasságot jelenti, tanulságos mozzanata az izlandi körképnek – sokoldalúságot és széles hálózatot biztosít. Ezt azért tartom megemlítendőnek, mert a tettvágy és a megoldandó feladatok okozta kényszerhelyzetek járható úttá tették a tapasztaláson, kísérletezésen alapuló professzionális fejlődést, illetve előrelépést, ami például egy akadémikusokkal telített közegben kevésbé, vagy nem tűnik megvalósíthatónak. Szoros viszony van a művész, a közönsége és az őt reprezentáló keret között; tapasztalataim szerint a galériákban zajló események hangulata baráti, fesztelen közösséget sejtet, mindamellett, hogy a látogatottság például egy-egy kiállítás megnyitón milyen nagy.

Reykjavík méretéhez és populációjához képest meglepően sok kulturális kezdeményezésnek ad otthont. Ezek közül a lendületes, a szcénát tevékenységükkel befolyásoló és meghatározó intézményeket térképezném fel. Képzőművészeti intézményrendszerét tekintve a főváros úgyszólván minden feltétellel rendelkezik: kutató és reprezentáló állami múzeumokkal, kereskedelmi galériákkal, non-profit terekkel, illetve a területre specializálódott felsőoktatási intézménnyel. Mindez kiegészül a kortárs jelenlét és tehetségeket erősítő díjakkal és pályázatokkal, finanszírozási forrásokkal, fesztiválokkal és kritikával. Komoly műgyűjtői réteggel és művészeti vásárokkal viszont nem.

A szakmai terület minden együttállója mozgásban, folyamatos fejlődésben és kibontakozásban van, pont, mint Izland egésze – a gazdasági változások, a nemzetközi figyelem, a digitális forradalom mind-mind növekedésre sarkalják –, mondhatni új periódusához érkezett. Az nemzetközi tendenciákhoz való felzárkózás és a saját identitás megőrzésének vágya

Anna Andrea Winther

We Don't Know Peas, 2019, 40 kg fagyaszott borsó és 10 liter víz, időalapú szobor (20 óra)

akár ellentmondásokra is okot adhatna, ám egyelőre pozitív effektusként összegezhető a két igény találkozása. A kreatív energiák kiaknázására tett erőfeszítések egy folyamatosan megújuló és bővülő művészeti színtéren zajlanak.

Állami finanszírozású múzeumok komoly felhozatalával találkozunk a fővárosban. A helyi Nemzeti Galéria (Listasafn Íslands)⁵ további egységeivel (Sigurjón Ólafsson Museum, Ásgrímur Jónsson Collection, Vasulka Chamber⁶) együtt a művészeti hagyatékot és művészettörténeti szempontból fontos gyűjteményeket ápolja, kortárs időszaki tárlatokkal kiegészülve. A Reykjavík Art Museum⁷ meghatározó szerepet tölt be az izlandi művészeti életben; folyamatosan bővülő kollekcója, színvonalas kiállításai – amelyek között helyet kapnak feltörekvő művészek bemutatkozásai is –, valamint előadásai – ahol

⁵ <https://www.listasafn.is/>

⁶ Ennek az egységnek a régiókhöz is kapcsolódó történetéhez ld. Nagy Ágoston: A gépi kép kódja: receptek az elektronikus konyhából. A digitális technológia jelenéről, múltjáról és perspektíváiról a Vašulka Kitchen Brno újmédia művészeti központ megnyitása kapcsán, *Balkon*, 2019/3., 15-19.

⁷ <http://artmuseum.is/>

Anna Andrea Winther
We Don't Know Peas, 2019, 40 kg fagyasztott borsó és 10 liter víz, időalapú szobor (20 óra)

szakmailag tapasztalt előadókat látnak vendégül -, illetve további eseményei képezik a szilárd alapját a kortárs művészeti gyakorlatról összegződő tudás ismertetésének és terjesztésének.

Izlandon három kereskedelmi galéria igyekszik a helyi (és nemzetközi) művészetet a műtárgyiaccaal megismertetni: a BERG Contemporary,⁸ a Hverfisgalleri⁹ és az i8 Gallery.¹⁰ Utóbbi tekinthet vissza a leghosszabb múltra: közel húsz éve invitálja minimalista white cube terével a művészetet kedvelők vásárlókkal kibővült rétegét. Sikerességét a nemzetközi vásároknak is köszönheti: részt vesz az Art Basel, The Armory Show, CHART és az Art Dubai rendezvényein. Az i8 reprezentáltjai között több nemzetközileg is elismert név szerepel, így például RAGNAR KJARTANSSON, ÓLAFUR ELÍASSON, HREINN FRÍÐFINNSSON vagy EGILL SÆBJÖRNSSON.

A várost már-már olyan non-profit kiállítóterek birodalmaként is lehetne definiálni, melyek többnyire művészek által futtatott, változó ideig működő kezdeményezések. Ezek közül aktivitásuk és kvalitásaik - a kortárs képzőművészet nyilvánossággal való megismertetésében és az azzal való folyamatos és élő kapcsolat megteremtésében játszott szerepük - alapján emelnék ki néhányat: a Harbingert,¹¹ Gallerí Portot,¹² az Ekkisens - Art Space-t,¹³ valamint a Wind and Weather Window Gallery-t¹⁴ és a RÝMD-t.¹⁵

8 <http://bergcontemporary.is/>

9 <https://hverfisgalleri.is/>

10 <https://i8.is/>

11 <http://harbinger.is/>

12 <https://www.facebook.com/galleryport/>

13 <https://ekkisens.com/>

14 <http://www.windandweather.is/>

15 <https://www.facebook.com/RYMDprojects/>

A 2019-es év első fele intenzív időszak volt a Harbinger számára: apró üzlethelyiséget fiatal képzőművészek és kurátorok közös kollaborációja töltötte meg élettel. A *Rólegt og Rómantískt (Relaxed and Romantic)* elnevezésű, hat-kiállítási sorozat negyedik programjában - *Networking and Chilling* - például rövid intervallumok erejéig, különböző művészek performanszait és happeningjeit mutatták be.¹⁶ Ezek egyike volt ANNA ANDREA WINTHER akciója is: az ott egybegyűltekekkel együtt 20 órán keresztül kísérte figyelemmel a letisztult fehér falú kiállítóter padlójának közepére helyezett, egytömbnyi fagyasztott borsó olvadását, amint a borsószemek egyenként pattannak le az amorf jégblokkokról és gurultak szerzetését a látogatók lába előtt.

A leginkább központi helyen fekvő Gallerí Port egy olyan kreatív stúdió és projekt terem, amely feltörekvő művészekkel működik együtt. Az Ekkisens-nek, amely egy családi ház alagsorából lett kialakítva, épp ez a megszokott white cube-tól való eltérés kölcsönöz egyedülálló hangulatot. A RÝMD, amely egy épületen osztozik a Nýlistasafnið gyűjteményével a külvárosban, programjaival a Listaháskóli Íslands (Iceland University of Fine Arts)¹⁷ diákjainak nyújt tapasztalati lehetőséget az olyan professzionális gyakorlatokhoz, mint a kuratori munka és az eseményszervezés. Wind and Weather Window Gallery esetében a programokat befogadó tér csupán egy belvárosi üzlet kirakata. Két- és háromdimenziós alkotásoknak ad lehetőséget a megmutatkozásra: üdítő ez a boltokat pásztázó szemnek, bárki számára hozzáférhető és még a nyitvatartási idő se szabhat határt, csupán az üveg.

A reykjavíki szcéna új, jelentős színtere a 2017 márciusában megnyitott Marshallhúsið,¹⁸ amely Nýlistasafnið, Kling & Bang¹⁹ és Stúdió Ólafur Eliasson művészeti tereinek ad otthont. A kikötő negyed ipari területén található épület története is hozzáad a hely hangulatához: korábban halfeldolgozó gyár volt, megmaradását és működtetését a második világháború utáni amerikai segély-program, a Marshall-terv tette lehetővé. Ma pedig az izlandi kulturális életben iránymutatónak számító intézmények és csoportosulások tevékenységének helyszínéül szolgál.

16 2019. február - július között zajló programsorozat, kurátorai: Kristín Helga Rikharðsdóttir, Una Björg Magnúsdóttir, Rúnar Órn Marinóson és Veigar Ólnir Gunnarsson. *Networking and Chilling* eseményén kiállított művészek: Arnar Ásgeirsson, Gígja Jónsdóttir, Sophie Durand, Anna Andrea Winther, Unnar Órn, Ingibjörg Sigurjónsdóttir, Sigrún Gyða Sveinsdóttir, Art Studio Art Collective, Andri Björgvinsson, Ágústa Gunnarsdóttir, Hildigunnur Birgisdóttir, Hekla Dögg Jónsdóttir.

17 <https://www.lhi.is/en>

18 <https://marshallhusid.is/>

19 <http://this.is/klingogbang/>

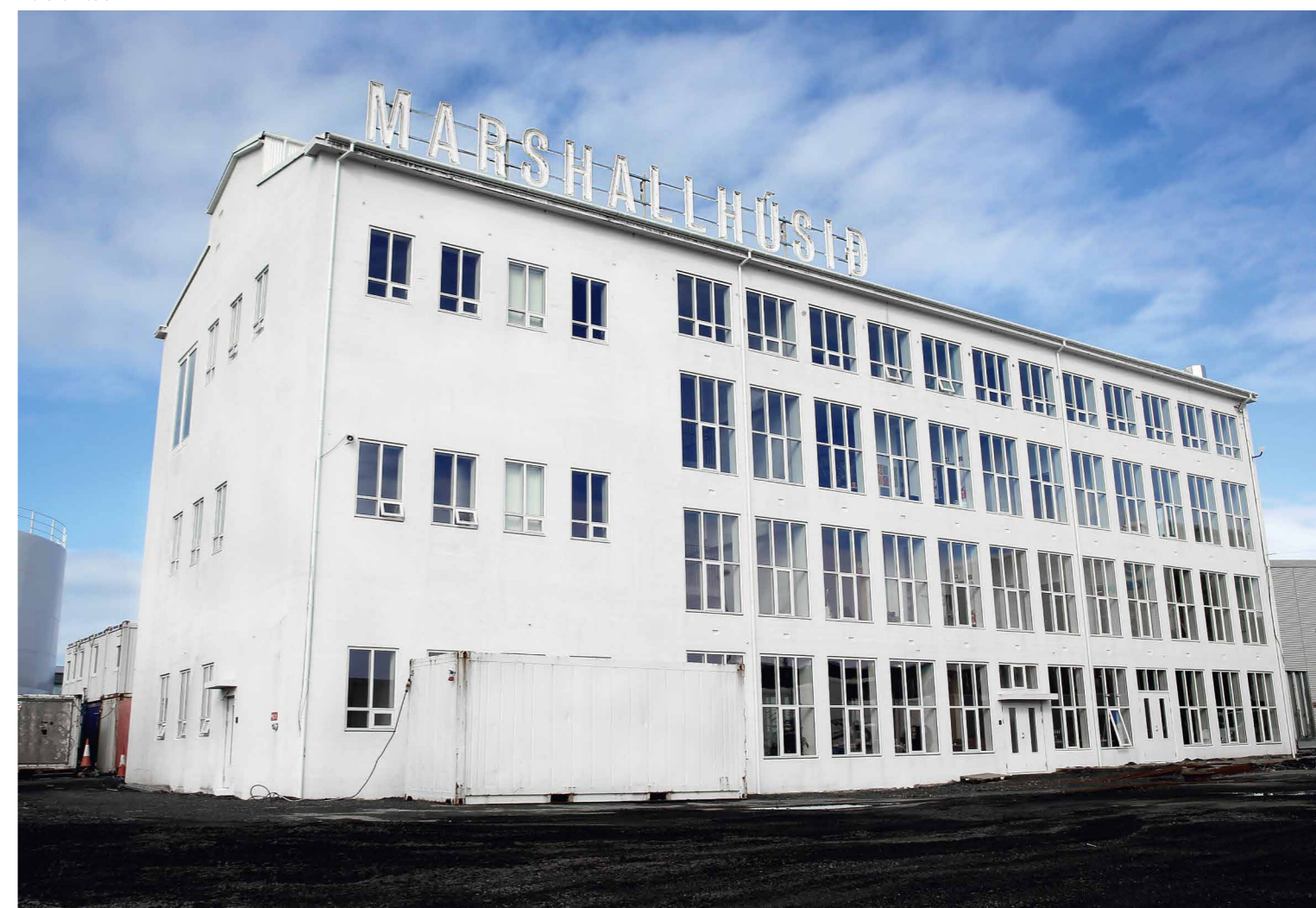
A mozgalmas múltra visszatekintő Nýló gyűjteménnyel és archívummal rendelkező non-profit artist-run space, amelyet 1978-ban alapítottak (így a legrégebbi artist-run múzeum Európában). Az alapító művészek célja a mai izlandi és nemzetközi művészet bemutatása. Egy olyan aktív tér, amely kiállítások, performanszok, kuratori tárlatvezetések, artist talk-ok és egyéb, a múzeum életének szereplőjéhez kapcsolható események helyszíne. A Nýló mindemellett kollekcóját (amely az 1960-as évektől napjainkig terjedő időszakból jelenleg körülbelül 2300 művet őriz) adományi alapon bővítő, archívumát (performance és artist-run spaces/initiatives) folyamatosan gondozó, s ugyanakkor kutató tevékenységet folytat. Sokszínűségét és helyi kötődését bizonyítja, hogy a szcénában mozgó legtöbb szakember megfordul itt, s még ha csak látogatóként is, de hosszabb-rövidebb időre bekapcsolódik a múzeum mindennapjaiba.

A Nýló kiállításainak összeállítását a diverzitás jellemzi: már befutott képzőművészeknek, feltörekvő fiataloknak, helyi és

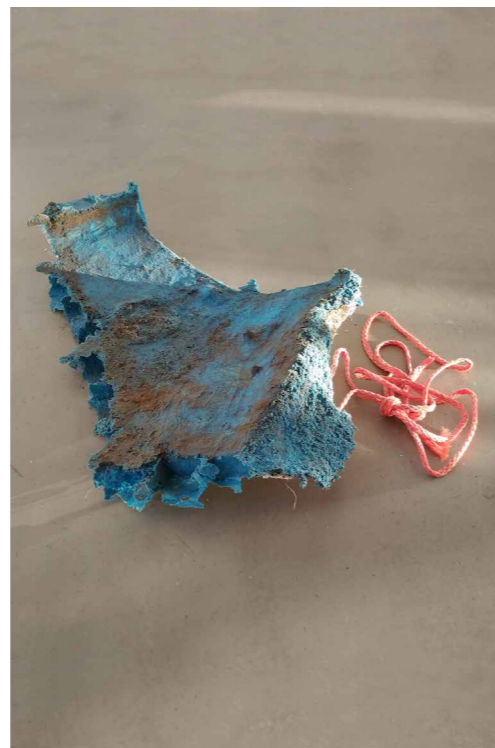
a szigetországon kívüli kiállítóknak is adnak lehetőséget a bemutatkozásra. Merészségükre mutatott példát egy szokványosnak nem mondható párosítás, BJARKI BRAGASON és KOLBEINN HUGI²⁰ közös kiállítása is, ahol két, alkotói nyelvezetét tekintve igen eltérő művész osztozott egy téren. Bjarki Bragason 10 év óta gyarapodó gyűjteményének alapját a nagyszülei kertjéből származó, szárított növények képezik. A hosszútávú projekt egy (emlékekkel telítődött) hely változásait és eltűnését kutatja, dokumentálja. Bragason mindezt egy nyírfá 3000 éve jégbe fagyott darabja köré szervezi, amelyet a Breiðamerkurjökull gleccser lagúnájában talált. A *THREETHOUSAND AND NINE YEARS* keretén belül a gyűjtés és maga a gyűjtemény is azonos fontosságú, a tárgyak egyben metaforák. A különböző - s egymásba átalakuló - ökológiai rendszerek végiggondolását, „megtapasztalását” teszik lehetővé az emberi és geológiai időmérték ütköztetése révén. Kolbeinn Hugi *CRYPTOPIA.ONE: A Beginning Is A Very Delicate Time* címet viselő videóinstallációja a turisztikai szempontból jelentős Kék lagúna (Blue Lagoon) fürdőkomplexum és egy eléggé nehezen megfogható dolog, a digitális kriptovaluta kapcsolatát elemzi. A lagúna látogatókat, fürdőzőket csalogató zavaros világoskék vize a Svartsengi erőmű mellékterméke, Hugi szerint a létesítmény ugyanakkor - Izlandon nem szokatlan módon - olcsó energiával látja el a kriptobányászatot, illetve az ezt végző, sokszor külföldi szervereket: s így jutunk el blockchain globális pénzügyi

20 Bjarki Bragason: *DRJÚBÚSUNDOGNÍÚ ÁR / THREETHOUSAND AND NINE YEARS* és Kolbeinn Hugi: *CRYPTOPIA.ONE: A Beginning Is A Very Delicate Time*. Nýlistasafnið, Reykjavík, 2019. január 17 - március 3., ld. <http://www.nylo.is/en/events/fyrstu-syningar-arsins-bjarki-bragason-kolbeinn-hugi-hoskuldsson/>

Marshallhúsið

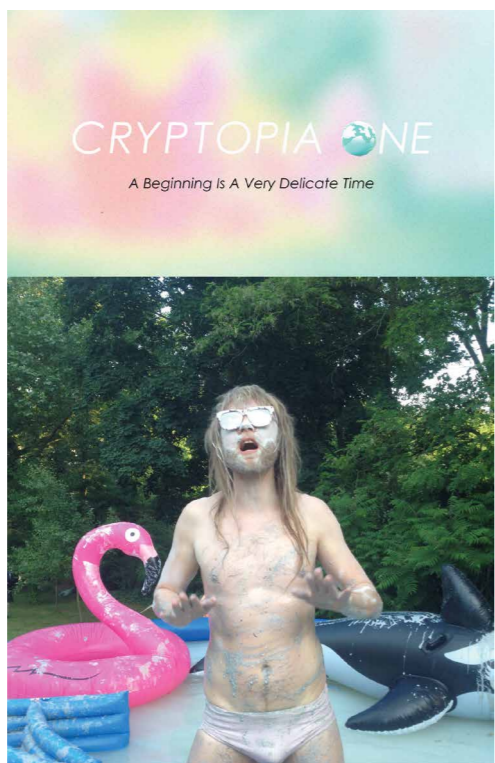
Bjarki Bragason
THREETHOUSAND AND NINE YEARS, 2019

tranzakcióhoz.²¹ Mindeközben emberek százai érkeznek a fürdőbe és - bízva annak gyógyító hatásában - szertartásos módon kenik be testüket a fehér színű szilícium-dioxid iszappal, ami meglehetősen ellentmondásos tevékenység, hiszen ez az anyag egy ipari hulladék. A kiállítás a „gyógyító erő” hiedelmeken alapuló jelenkori „mitológiáját”, rítusait ütközteti a technológiai valósággal, s villantja fel egy talán nem is oly távoli lehetséges jövő körvonalait.²²

A Hugi-Bragason párost ARNA ÓTTARSDÓTTIR tárlata követte Nýlistasafnið-ban, amely - akárcsak az ott bemutatott egyik munkája - az *Everything is Great* címet viselte.²³ A művész az i8 igazgatójával, Börkur Arnasonnal készült interjúban,²⁴ ismét csak egy jellegzetesen helyi olvasatát villantja fel ennek a szlogenként is jól működő, végtelenül egyszerű mondatnak. A „mi újság” kérdésre adott, magyar szemmel ironiát sugalló és a szürke valóságot elfátyolozandó közheles válasz az izlandi kontextusban inkább egy pozitív töltetű, kritika-mentes beállítódás tudatosítása: bármibe belekezdhetünk,

21 Id. <https://www.bitcoinbazis.hu/izlandi-farmerek-bitcoin-energia-problema/>; <https://index.hu/aktak/bitcoin-kriptoaluta-virtualis-penz-blokkanc-ethereum-penzmosas/>
22 Id. <https://www.cryptopia.one> → *The Viking Expansion Objective* című videó (utolsó hozzáférés: 2019. szeptember 6.)
23 Arna Óttarsdóttir: *Allt Fint/ Everything is Great*. Nýlistasafnið, Reykjavík, 2019. március 14 - április 28., ld. <http://www.nylo.is/en/events/einkasynng-ornu-ottarsdottur/>
24 SCHUG: 16.

mert minden rendben. Egy olyan nézőpont ez, amelyben - miután ezt az üres kifejezést a kendőzetlen személyesség felülírja - az őszinteség és az önkifejezés nyer teret. Arna Óttarsdóttir művészeti gyakorlata és tárgyainak anyagi minőségei - a finomság, a rózsaszín árnyalatok, az ősz-tónszerű gesztusok, a faliszőnyegek szövésének lassú munkafolyamata - mind az intimitást erősítik. A kiállításnak természetesen több olvasata van, amit az eredeti múzeumi leíráson túl mindenki maga összegezhethet és találhat relevánsnak, hiszen az alkotások a térrel és a nézői szabadsággal együtt nyernek értelmet. A kíváncsiság felkeltése - ebben az izoláltnak mondott, ámde kreatív közegben - a különböző vélemények és nézőpontok

Kolbeinn Hugi
CRYPTOPIA.ONE: A Beginning Is A Very Delicate Time, 2019

Arna Óttarsdóttir
Everything is Great, 2019

megtalálásának és kibontásának lehetőségét kínálja fel.

Az épület másik, szintén művészek által működtetett, és Reykjavíkban magának már tekintélyt kivívott kortárs kiállítótere, a Kling & Bang. A Nýlistasafnið-hoz hasonlóan missziójának tekinti, hogy helyszínt teremtsen izlandi és nemzetközi alkotók számára az aktuális, a jelent érintő kérdéseket tárgyaló dialógusokra. Az ilyen típusú közös munkára, a kiállító művészekkel, kurátorokkal és más intézményekkel való kollaborációra is referencia volt a *Sensible Structures* címmel futó tárlat,²⁵ melyet ERIN HONEYCUTT kurált, résztvevő alkotói pedig BRYNDÍS HRÖNN RAGNARSDÓTTIR, KRISTINN MÁR PÁLMASSON és LUDWIG GOSEWITZ voltak. A galéria tereit behálózó koncepció az *ekphraszisz* fogalmából indult ki, s azon túl, hogy a három művész ennek különböző aspektusait bontotta ki, még a kiállítás szervezője, Honeycutt, illetve a

25 Bryndís Hrönn Ragnarsdóttir, Kristinn Már Pálmasson & Ludwig Gosewitz: *Sensible Structures*. Kling & Bang, Reykjavík, 2019. március 30 - május 26., kurátor: Erin Honeycutt, ld.: http://this.is/klingogbang/archive_view.php?id=426

Kling & Bang „maga” is bevonódtak a projektbe. Kristinn Már Pálmasson installációjának audio alapanyagát a kurátor szavai (pontosabban a kiállítás elméleti háttérét megfogalmazó írás), hangja képezték, míg Bryndís Hrönn Ragnarsdóttir videóján a helyszínt formáló, az adott kiállítás létrejöttén munkálkodó galéria munkatársakat szerepeltette.

Az egykori gyár harmadik, és egyben leginkább rendhagyó tere - amely a már említett i8 Gallery részét képezi - a Stúdió Ólafur Elíasson.²⁶ Tulajdonképpen a nemzetközileg elismert dán-izlandi művész koncepcióit és technikai kísérleteit prezentáló, valamiféle „nyilvános főpróba” helyszínének tekinthető ez a „tértervezet”. Az építészeti és design szempontjából is remek Marshallhúsið egybenyíló két szintje, mintegy játszótérként próbatereként szolgál Ólafur Elíasson számára: tervezett alkotásai a közönség reakciójának kezdeti szűrőjén keresztül jutnak el a fejlesztés egy következő fokozatáig.

A reykjavíki kiállítóterek és a bemutatott projektek változatossága merész és kísérletező kedvű, aktív kortárs jelenlétet rajzol ki, amely sok esetben lokális kérdésekre fókuszálva képes összeköttetést teremteni a művészeti/kulturális színtér szereplői és a helyiek között. Bátran, felszabadultan aknázza ki az önön lehetőségeiben rejlő kreatív energiát és épít saját kompetenciáira, s ennek köszönhetően válik egyre vonzóbbá, illetve iránymutatóvá a nemzetközi figyelem számára is. Az izlandi képzőművészet jövőjét illetően - véleményem szerint - jó kilátásokkal kecsegtet ez az identitása megőrzését szem előtt tartó, folyamatosan megújuló és mozgásban lévő - s egyelőre kiapadhatatlannak tűnő - alkotói energia.

26 <https://www.olafureliasson.net/>